

प्रकृतिः

वसुन्धराप्रकृतियथा,—
 “प्रधानांशस्वरूपा च प्रकृतेश्च वसुन्धरा ।
 आधाररूपा सर्वेषां सर्वशस्यप्रकृतिका ॥
 रत्नाकरा रत्नगर्भा सर्वरत्नाकरालया ।
 प्रजाभिश्च प्रवेशैश्च पूजिता वन्दिता सदा ॥
 सर्वोपजीवरूपा च सर्वसम्यद्दिधायिनी ।
 यथा विना जगत् सर्वं निराधारं चराचरम् ॥७॥
 प्रकृतेश्च कला या यास्ता निबोध मुनीश्वर ! ।
 यस्य यस्य च याः पत्रस्ताः सर्वं वर्णयामिते ॥
 स्वाहा देवी वद्विपत्नी त्रिषु लोकेषु पूजिता ।
 यथा विना हविर्दानं न यद्दीप्तं सुराः समाः ॥११॥
 दक्षिणा यज्ञपत्नी च दोक्षा सर्वत्र पूजिता ।
 यथा विना च विश्वेषु सर्वं कर्म च निष्कलम् ॥२॥
 स्वधा पित्राणां पत्नी च मुनिभिर्मनुभिर्नरैः ।
 पूजिता पित्रदानश्च निष्कलश्च यथा विना ॥३॥
 स्वस्तिदेवी वायुपत्नी प्रतिविश्वेषु पूजिता ।
 आदानश्च प्रदानश्च निष्कलश्च यथा विना ॥४॥
 पुष्टिर्गणपतेः पत्नी प्रतिविश्वेषु पूजिता ।
 यथा विना परिचीयाः पुमांसो योषितो
 भवेत् ॥ ५ ॥
 अनन्तपत्नी तुष्टिश्च पूजिता वन्दिता भवे ।
 यथा विना न सन्तुष्टाः सर्वे लोकाश्च सन्ततम् ॥६॥
 ईशानपत्नी सम्यक्त्तिः पूजिता च सुरैर्नरैः ।
 सर्वलोका दरिद्राश्च विश्वेषु च यथा विना ॥७॥
 धृतिः कपिलपत्नी च सर्वैः सर्वत्र पूजिता ।
 सर्वलोका अधैर्भ्याः स्युर्जगत्सु च यथा विना ॥८॥
 यमपत्नी जमा साध्वी सुशीला सर्वपूजिता ।
 समुत्पत्ताश्च रुष्टाश्च सर्वलोका यथा विना ॥९॥
 श्रीङ्गाधिष्ठातृदेवी च कामपत्नी रतिः सती ।
 केलिकौतुकहीनाश्च सर्वलोका यथा विना ॥१०॥
 उदयपत्नी सती सुक्तिः पूजिता जगतां प्रिया ।
 यथा विना भवे लोका बन्धुतारहिताः सदा ॥११॥
 मोहपत्नी दया साध्वी पूजिता च जगत्प्रिया ।
 सर्वे लोकाश्च सर्वत्र निष्ठुराश्च यथा विना ॥१२॥
 पुण्यपत्नी प्रतिष्ठा सा पुण्यरूपातिपूजिता ।
 यथा विना जगत् सर्वं जीवन्मृतपरं सुने ॥१३॥
 सुकर्मपत्नी कौर्त्तिश्च धन्या मान्या च पूजिता ।
 यथा विना जगत् सर्वं यशोहीनं न्यत यथा ॥१४॥
 क्रिया उद्व्योगपत्नी च पूजिता सर्वसम्भता ।
 यथा विना जगत् सर्वं सुखमिव नारद ! ॥१५॥
 अधर्मपत्नी मिथ्या सा सर्वघूर्त्तेश्च पूजिता ।
 यथा विना जगन्मुक्तसुखं विधिनिर्मितम् ॥
 सखे चादर्शना या च ज्ञेतायां सुखरूपिणी ।
 अर्ह्यावयवरूपा च हापरे संतृता भिया ॥
 कलौ महाप्रमत्ता च सर्वत्र आपिका बलात् ।
 कपटेन समं भ्रात्रा भ्रमत्वेव गृहे गृहे ॥१६॥
 शान्ति-१७ लज्जा १८ च भार्ये हे सुशीलस्य
 च पूजिता ।
 याभ्यां विना जगत् सर्वं सुखमिव नारद ! ॥
 ज्ञानस्य भार्यास्तिस्रश्च बुद्धि-१९ मैधा २०
 सुति-२१ सत्या ।
 याभिर्विना जगत् सर्वं सुदं न्यतसमं तदा ॥

प्रकृतिः

भूर्त्तिश्च धर्मपत्नी सा कान्तिरूपा मनोहरा ।
 परमा सा च विश्वैषा निराधारा यथा विना ॥
 सर्वत्र श्रीभारूपा सा लक्ष्मीर्भूर्त्तिमती सती ।
 श्रीरूपा भूर्त्तिरूपा च मान्या धन्या च पूजिता
 ॥ २२ ॥
 कालाम्बुद्रपत्नी च निद्रा सा सिद्धयोगिनी ।
 सर्वलोकाः समाच्छन्ना मायायोगेन रात्रियु ॥२३॥
 कालस्य तिस्रो भार्याश्च सन्ध्या-२४ रात्रि-२५
 दिनानि च २६ ।
 याभिर्विना विधात्रा च संख्यां कर्तुं न शक्यते ॥
 सुत-२७ पिपासे २८ मनोभार्ये धन्ये मान्ये
 सुपूजिते ।
 याभ्यां यामं जगत् सर्वं युक्तचिन्तितमेव च ॥
 प्रभा च २९ दाहिका ३० चैव हे भार्ये तेजस-
 क्तथा ।
 याभ्यां विना जगत् सर्वं विधातापि नहीश्वरः ॥
 कालकन्ये न्यत्यु ३१ जरे ३२ प्रचरस्य प्रिये
 प्रिये ।
 याभ्यां जगत् समुच्छन्नं विधात्रा निर्मितं विधौ ॥
 निद्राकन्या च तन्ना ३३ सा प्रीति-३४ रन्या
 सुखप्रिये ।
 याभ्यां यामं जगत् सर्वं विधिपुत्रविधेर्विधौ ॥
 वैराग्यस्य हि जाये च अद्वा-३५ भक्ती ३६ च
 पूजिते ।
 याभ्यां शश्वज्जगत् सर्वं जीवन्मुक्तमिदं सुने ! ॥
 अदिति-३७ देवमाता च सुरभी २८ च गवां
 प्रसूः ।
 दितिश्च ३९ दैवजननी कदम्ब ४० विनता ४१
 द्युः ४२ ॥
 उपयुक्ताः सृष्टिविधौ एताश्च प्रकृतेः कलाः ॥
 कलाश्चान्याः सन्ति बह्वस्तासु काश्चिन्निबोध मे ॥
 रोहिणी ४३ चन्द्रपत्नी च संज्ञा ४४ स्वयंस्य
 कामिनी ।
 शतरूपा ४५ मनोभार्या शचीन्द्रस्य च रोहिणी
 ४६ ॥
 तारा ४७ दृश्यतेभार्या वशिष्ठस्य त्वर-
 न्यती ४८ ।
 अहल्या ४९ गौतमस्त्री तु सानस्यया ५० त्रिका-
 मिनी ॥
 पिटृणां मानसी कन्या मेनका ५१ सात्विका-
 प्रसूः ।
 लोपासुद्रा ५२ तथा भूती ५३ कुवेरकामिनी
 तथा ।
 वरुणानी ५४ यमस्त्री च वसेविन्ध्यावली ५५
 तथा ।
 कुम्भी च ५६ द्यमन्ती च ५७ यशोदा ५८
 दैवकी ५९ सती ॥
 गान्धारी ६० द्रौपदी ६१ सया ६२ सावित्री ६३
 सत्यवत्प्रिया ।
 वृषभानुप्रिया साध्वी राधामाता कलावती ६४ ॥
 मन्दोदरी ६५ च कौशल्या ६६ सुभद्रा ६७
 कैटभी ६८ तथा ।

प्रकृतिः

रेवती ६९ सत्यभामा ७० च कालिन्दी ७१
 लक्ष्मणा ७२ तथा ॥
 जाम्बवती ७३ नायजिती ७४ मित्रविन्दा ७५
 तथापरा ।
 लक्ष्मणा ७६ रत्निनी ७७ सीता ७८ स्वयं-
 लक्ष्मीः प्रकीर्त्तिता ॥
 कला योजनगन्वा च ७९ व्यासमाता महासती ।
 बाणपुत्री तथोया ८० च चित्रसेखा च ८१
 तत्सखी ।
 प्रभावती ८२ भागुमती ८३ तथा मायावती ८४ सती ।
 रेणुका ८५ च शृगोमाता हलिमाता च
 रोहिणी ८६ ॥
 एकानंशा ८७ च दुर्गाशा श्रीकृष्णभगिनी सती ।
 बह्वः सन्ति कलाश्चैव प्रकृतेरेव भारते ॥
 या याश्च ग्रामदेशस्ताः सर्वान्च प्रकृतेः कलाः ।
 कलांशांशसमुद्भूताः प्रतिविश्वेषु योषितः ॥८८॥
 योषितामपमानेन प्रकृतेश्च पराभवः ।
 ब्राह्मणी पूजिता येन पतिपुत्रवती सती ॥
 प्रकृतिः पूजिता तेन वस्त्रालङ्कारचन्दने ।
 कुमारी चाष्टवर्षीया वस्त्रालङ्कारचन्दने ।
 पूजिता येन विप्रस्य प्रकृतिस्तेन पूजिता ॥ ८९ ॥
 सर्वाः प्रकृतिसम्भूता उत्तमाधममध्यमाः ।
 सर्वांशाश्चोत्तमा ज्ञेयाः सुशीलाश्च पतिव्रताः ॥
 मध्यमा राजशास्त्रांशाश्च भोग्याः प्रकी-
 र्त्तिताः ।
 सुखसम्मोगवश्याश्च स्वकार्यं तत्पराः सदा ।
 अधमास्तमसाश्चांशा व्यजातकुलसम्भवाः ॥
 दुर्मखाः कुलटा घृताः खतन्त्राः कलहप्रियाः ।
 पृथियां कुलटा याश्च स्वर्गे चाश्वरसां गम्बाः ॥
 प्रकृतेस्तमसांशांशाः पुंस्यः परिकीर्त्तिताः ।
 एवं निगदितं सर्वं प्रकृतेः परिकीर्त्तनम् ॥ ९० ॥
 ताश्च सर्वाः पूजिताश्च पुण्यक्षेत्रे च भारते ।
 पूजिता सुरधेनादौ दुर्गा दुर्गतितनाशिनी ॥
 द्वितीये रामचन्द्रेण रावणस्य वधार्थिना ॥
 तत्पञ्चाङ्गतां माता त्रिषु लोकेषु पूजिता ।
 जातादौ दक्षपत्न्याश्च निहत्या देवदानवान् ॥
 ततो देहं परिवर्ष्य यज्ञे भर्तृस्य निन्दया ।
 जज्ञे हिंसवतः पत्न्यां लेभे पशुपतिं पतिम् ॥
 गणेशश्च स्वयं कृष्णः स्कन्दो विष्णुकलोद्भवः ।
 बभूवतुस्तौ तनयौ पञ्चासत्याश्च शौनक ! ॥
 लक्ष्मीन्मेलयभूनेन प्रथमे परिपूजिता ।
 त्रिषु लोकेषु तत्पञ्चादेवतासुनिमानवैः ॥
 सावित्री चान्धपतिना प्रथमे परिपूजिता ।
 तत्पञ्चाक्षिषु लोकेषु देवतासुनिमानवैः ॥
 व्यादौ सरस्वती देवी ब्रह्मणा परिपूजिता ।
 तत्पञ्चाक्षिषु लोकेषु देवतासुनिमानवैः ॥
 प्रथमे पूजिता राधा गोलाके राममखले ।
 पौरुषमास्यां कार्तिकस्य कृष्णेन परमात्मना ॥
 गोपिकाभिश्च गोपैश्च बालिकाभिश्च बालकैः ।
 गवां गणैः सुरभ्या च तत्पञ्चाश्चायया हरैः ॥
 तदा ब्रह्मादिभिर्देवैर्भूमिभिर्मनुभिरुत्तथा ।
 पुष्यधूपादिभिर्भक्ता पूजिता वन्दिता सदा ॥